

Memòria del seguiment arqueològic de les obres de remodelació del Pati del col·legi de les Germanes Victòria de Tona, Osona

Mestres i Santacreu, Imma

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

MEMÒRIA DEL SEGUIMENT ARQUEOLÒGIC DE LES OBRES
DE REMODELACIÓ DEL PATI DEL COL·LEGI DE LES
GERMANES VICTÒRIA DE TONA, OSONA (desembre de 1994)

Imma Mestres i Santacreu
Vic, Abril de 1996.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

Fitxa tècnica

Marc geogràfic i geològic

Notícies històriques i intervencions anteriors

Motius de la Intervenció

Metodologia empreada

RESULTATS

Resultats del seguiment arqueològic

CONCLUSIONS

ANNEXES

Inventari del material arqueològic

Plànol de situació

INTRODUCCIÓ

Fitxa tècnica:

Nom del jaciment: Col·legi de les Germanes Victòria, si bé formaria part de l'àrea protegida arqueològicament del conegut jaciment del Camp de les Lloses

Municipi: Tona

Comarca: Osona

Coordenades: 41° 52'latitud nord
2° 14'longitud est

Latitud s.n.m. 595m.

Situació: la intervenció es localitzà dins del pati del Col·legi de les Germanes Carmelites al carrer de la Germanes Victòria, si bé tot fa pensar que aquesta àrea formaria part del jaciment anomenat El Camp de les Lloses, actualment ubicat en un solar delimitat a migdia pel carrer Pau Casals, a ponent amb el carrer del Castell, al nord amb el carrer de Lourdes i a llevant amb el de les Germanes Victòria. El jaciment s'ubica dins de l'espai protegit arqueològicament en aquesta zona del municipi de Tona

Direcció: Imma Mestres i Santacreu

Gestió i finançament: Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Tona

Marc geogràfic i Geològic:

En l'extrem nord-est de la Depressió Central Catalana, entre el Pre-pirineu i la serralada prelitoral, hi ha una extensió de terreny més o menys plana, voltada de muntanyes i relleus importants, que ha rebut el nom de Plana de Vic. El conjunt format per la plana i l'alt territori circundant rebé el nom de comarca d'Ausona o Osona, als efectes de la delimitació territorial de Catalunya.

La plana està recorreguda pel riu Ter en el sector nord i per la capçalera del Congost en el sector sud, ambdós cursos fluvials formen l'eix de la comarca, a la qual van a raure els torrents i els petits afluents que es concentren en el fons de la plana.

La plana és filla de l'erosió dels seus cursos d'aigua, els quals han buidat la clotada en les marges toves del terciari que emplenen la Depressió Central. Pel costat de llevant i de migdia els vessants de la conca vigatana estan limitats pels relleus importants dels massissos del Montseny (1214m) i de les Guilleries (1200m), pertanyents a la Serralada Prelitoral, mentre que pel costat de ponent resten al voltant dels 800-900m. d'altitud les enlairades plataformes del lluçanès, respectades per l'erosió fluvial perquè aquí les capes Terciàries superiors són més resistents a l'erosió i protegeixen les margues toves infrajacentes. Els altiplans del Cabrerès, en el sector nord-est de la comarca, dominen els engorjats del Ter.

Gràcies a l'erosió combinada del Ter i del Congost, la fondalada de la Plana de Vic constitueix una amplíssima canal de pas entre el Pirineu i el Vallès, és a dir entre la costa de Barcelona i el Pirineu. Fet trascendental per a la comarca pel què fa a les comunicacions.

El municipi de Tona es localitza a la zona intermitja de les conques hidrogràfiques dels rius Ter i Congost, al sud de la plana de Vic. Per la seva situació Tona es troba a la divisòria d'aigües, entre el Ter i el Congost. Aflueixen al Congost les aigües del sector SW, a través de la riera que s'origina sota Güells, considerada la capçalera del Congost, i al riu Gurri la resta d'aigües del terme, que recull el riu de Tona; aquest desguassa el seu col.lector sota el molí del ral de Malla, després de fer de límit entre Taradell i Tona. Tona és un nucli important de comunicacions, de les quatre carreteres surten els principals eixos que comuniquen amb el Moianès i el Bages, i el sector de la Selva i del Montseny.

L'àrea corresponent al jaciment del Camp de les Lloses se situa al peu del vessant sud del turó del Castell de Tona.

A nivell geologic la Plana de Vic forma part de la Depressió Central Catalana que constitueix l'extrem oriental de la gran Depressió de l'Ebre i és formada per relleus tabulars elevats (Cabrerès, amb uns 1000m.s.n.m) i cubetes d'erosió baixes (part baixa de la Plana de Vic). El seu subsòl rocós és format per margues triàsiques marines molt propenses a l'erosió per les aigües d'escorriment i que configuren un relleu típic, l'element més important del qual en són els turons testimoni, protegits de l'erosió per nivells més resistents com terrasses fluvials, sòls ben desenvolupats... Els nivells de margues afloren especialment en les vessants sud dels turons degut al seu desproveïment del sòl i on l'erosió ha tingut més activitat .

Notícies històriques i Intervencions anteriors:

Es tracta de notícies i intervencions dins del solar del jaciment del Camp de les Lloses i àrea circumdant.

-L'any 1915 es fa una troballa casual als camps de sota del mas Rimbau, àrea propera a la zona arqueològica protegida actualment del Camp de les Lloses; recuperant una peça arqueològica de valor extraordinari, es tracta d'una estela fragmentada, feta en pedra rosada procedent del Montseny. La iconografia ibèrica presenta la figura d'un guerrer i un llop. La manca de context arqueològic al tractar-se d'una peça aïllada no ha permès precisar la cronologia si bé es situa dins l'etapa protohistòrica del món ibèric.

-1944: el jaciment del Camp de les Lloses, localitzat al solar delimitat pels carrers, Pau Casals, del Castell, Lourdes i Germanes Victòria es descobreix a partir dels aiguats d'aquest any que provocaren un desplaçament de terres. Es documentà un primer nivell amb estructura d'època ibèrica i un segon i més antic amb inhumacions de lloses que se situen vers els segles VII-VI a.C.

-1960-1972: El Sr. Felip Vall, erudit del poble de Tona, realitza noves excavacions al Camp de les Lloses per comprovar l'estratigrafia.

-1991: davant el Projecte urbanístic elaborat des de l'Ajuntament i que afecta l'esmentat solar del Camp de les Lloses, el Servei d'Arqueologia va endegar una prospecció arqueològica amb l'objectiu de valorar els possibles nivells arqueològics. Els treballs foren encarregats al Sr. Walter Cruells i Banzo i el Sr. Xavier Clop i Garcia. El resultat fou molt positiu, es localitzen estructures associades a material ceràmic, metal·lúrgic i numismàtic d'època ibero-romana. Es localitza, també, material arqueològic d'època imperial i nivells molt antics que es situen a l'etapa del bronze final.

-1992 Davant els resultats de la prospecció en una zona urbanitzable, la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya va incoar l'esmentat solar el dia 8.06.1992, amb un expedient de declaració de zona arqueològica a favor del Camp de les Lloses (DOGC núm. 1620, 17.07.1992).

-1993: s'elabora un conveni entre el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, la Universitat de Barcelona i l'Ajuntament de Tona, amb la finalitat de realitzar una excavació d'urgència en el marc d'un projecte científic. Aquests treballs foren encarregats a les arqueòlogues Montse Duran i Imma Mestres i l'arqueòleg Josep Pujades sota la coordinació la Dra. Dolors Molas i Font professora titular d'Història Antiga a la Universitat de Barcelona, amb la col·laboració de llicenciats i estudiants de les universitats catalanes. Els

resultats de la campanya foren espectaculars pel què fa a la documentació d'una trama urbanística ben conservada i especialment per la riquesa material del jaciment amb la localització d'un taller metal·lúrgic, amb la troballa d'instruments de ferro i peces de bronze així com un lot numismàtic molt important que. Els resultats de l'excavació situen els nivells arqueològics ibero-romans al voltant de l'any 100 a.C.

- 1995 el jaciment del Camp de les Lloses passa a ésser bé d'Interès Nacional, aquesta catalogació el protegeix absolutament de cara a una urbanització del lloc. L'àrea circumdant del solar del Camp de les Lloses, on inclouríem el pati del col·legi de les Germanes Victòria, queda dins d'una àrea d'espai protegit arqueològicament. (Dogc núm 1620, 17.07.1992)

-Dins d'aquest apartat cal citar la memòria popular i especialment els comentaris de l'estudiós Sr. Felip Vall que assegura que durant la realització d'obres al col·legi de les Germanes Victòria es realitzaren troballes arqueològiques.

Motius de la Intervenció:

Davant la declaració de zona d'interès arqueològic de tota l'àrea circundant al solar del Camp de les Lloses i pel fet que per tradició oral han arribat notícies de troballes de material arqueològic al solar on s'edificà el col·legi de les Carmelites, fou necessària la intervenció arqueològica, a través d'un seguiment arqueològic de les obres d'extracció d'uns arbres (oms) del pati del col·legi de les Germanes Victòria. Les obres havien de remoure uns 60cm de terra del pati per poder arrancar i eliminar definitivament els oms que patien una greu malaltia. Tenint en compte la ubicació de l'esmentat pati del col·legi, tant per la proximitat al Camp de les Lloses com pel record dels habitants de Tona que asseguren haver trobat restes arqueològiques a l'àrea del col·legi es portà a terme un seguiment arqueològic de les obres i moviments de terra del pati de l'escola. Cal recordar que des de l'any 1995 l'àrea que envolta el solar del Camp de les Lloses es troba dins d'un espai protegit arqueològicament, essent necessari el permís municipal per l'execució d'obres.

Metodologia:

Els dies 23, 24 i 25 de desembre de 1994 es portaren a terme obres de remodelació del pati del col. legi de les Carmelites que foren objecte d'un seguiment arqueològic. El pati superior de l'escola tenia els oms malalts; l'epidèmia que patien feia necessària la seva extracció definitiva. Les arrels es trobaven molt profundes, és per això que fou necessària la utilització de mitjans mecànics. Cada arbre fou primer tallat i després arrancat per una excavadora.

Abans d'arrancar les arrels de l'arbre es va obrir un espai al voltant de l'om que es rebaixà lentament amb la màquina amb el conseqüent seguiment arqueològic per tal de comprovar si existia una estratigrafia amb nivells arqueològics. Un cop rebaixat el voltant de l'arbre aquest era objecte de l'extracció que, un cop acabada, permetia la comprovació, per mitjans manuals, sobre l'existència de nivells arqueològics i recuperació del possible material.

Es varen numerar els diferents arbres i es recolliren alguns fragments ceràmics.

RESULTATS

Resultats del seguiment arqueològic:

El resultat del seguiment pel què fa a la comprovació de l'existència de nivells arqueològics fou negatiu.

A la majoria de forats, fets per extreure els diferents arbres, no es recuperà cap resta materia. Concretament l'arbre núm 3 i 5 va permetre la recuperació d'alguns fragments de ceràmica ibèrica que s'inventarien més endavant.

L'estratigrafia després del seguiment és la següent:

- U.E.01- nivell de terra premsada que era el sòl del pati (5-10cm)
- U.E.02- nivell de terra, graves i material de construcció modern de l'època de construcció o bé reformes fetes a l'escola. Es recuperaren alguns materials de construcció com teules, totxos i restes de mosaic .
- U.E.03- nivell de terra de color gris, molt compacte on , en alguns casos, es documentà la ceràmica ibèrica (de 10cm- a 40-50cm)
- U.E.04- nivell de terra orgànica on les arrels s'havien extès profundament. Es documenta a partir de 40-50cm. de profunditat.

Els moviments de terra en cap cas baixaren més de 60-70cm. aproximadament.

CONCLUSIONS

Conclusions:

Després del seguiment arqueològic al pati del col·legi de les Carmelites podem dir que concretament en aquesta àrea han aparegut alguns fragments ceràmics d'època ibèrica . No podem considerar l'àrea on s'ha actuat com positiva pel què fa a nivells arqueològics si bé la mínima presència de material ratifica que estem en una zona d'interès arqueològic per la seva proximitat al Camp de les Lloses i que és molt positiva la realització de seguiments de les obres que es realitzin en aquesta àrea protegida arqueològicament.

La presència d'alguns fragments de ceràmica ibèrica pot ésser deguda a la seva proximitat al jaciment ibero-romà del Camp de les Lloses , és fàcil que les pluges i altres situacions metereològiques hagin contribuït a l'escampament de material si ademés tenim en compte la ubicació del col·legi de les Carmelites, a un nivell inferior al l'esmentat solar del Camp de les lloses.

La presència de ceràmica ibèrica no descarta la possibilitat que en alguna altra àrea de l'escola existeixin nivells arqueològics.

La tradició oral ens ha fet arribar que en el solar on es construí l'escola s'havien documentat moltes troballes de material arqueològic. També la veu popular diu que els nivells arqueològics han estat parcialment o totalment destruïts per les obres de remodelació de l'escola, especialment del patis que segons la gent han estat molt rebaixats del seu nivell original.

Malgrat els resultats negatius pel què fa a la consideració d'aquesta àrea com a jaciment . Si que continua tractant-se d'una àrea d'interès arqueològic per la seva proximitat al jaciment del Camp de les Lloses . Esperem que en properes intervencions en aquesta zona protegida siguin possibles noves intervencions que han d'aportar-nos més informació sobre l'època ibèrica i romana ben documentades a molts indrets del municipi.

L'àrea de Tona es situa a la porta d'entrada a la plana de Vic, a la divisòria d'aigües entre el Ter i el Congost. En aquesta zona hi ha la cruïlla de camins que posen en contacte el Montseny amb les comarques occidentals a través de Collsuspina, i d'altra banda el Maresme i Barcelonès amb la Plana a través del Congost. El caràcter estratègic pel què fa a les comunicacions explicaria la riquesa d'assentaments que en el decurs del s.II a.C es situen en el pla. A l'Ausetània en el decurs del s.I a.C el establiments a zones planes creix espectacularment. El fet respondria al tipus de població disseminada i establerta en vil·les, petites hisendes agràries àmpliament documentades a l'àrea de Tona.

La riquesa del municipi de Tona respecte les troballes arqueològiques així com l'interès creixent, des de l'excavació del solar del Camp de les Lloses, han de permetre que en un futur immediat els seguiments arqueològics de les obres al municipi i especialment a tota l'àrea d'interès arqueològic amplii els coneixements sobre l'etapa de penetració i romanització de la comarca d'Osona.

Per acabar constatar que l'Ajuntament de Tona sempre ha estat molt receptiu i s'ha convertit en el primer col.laborador alhora de realitzar tasques arqueològiques al municipi. Esperem que aquesta actitud d'obertura i interès respecte el patrimoni arqueològic obri en el futur una etapa de col.laboració amb els projectes arqueològics iniciats des de l'excavació al jaciment ibero-romà del Camp de les Lloses i que fructifiquin en benefici cultural i patrimonial d'aquest municipi osonenc.

ANNEXOS

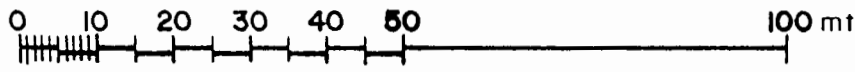
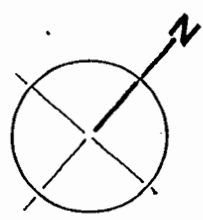
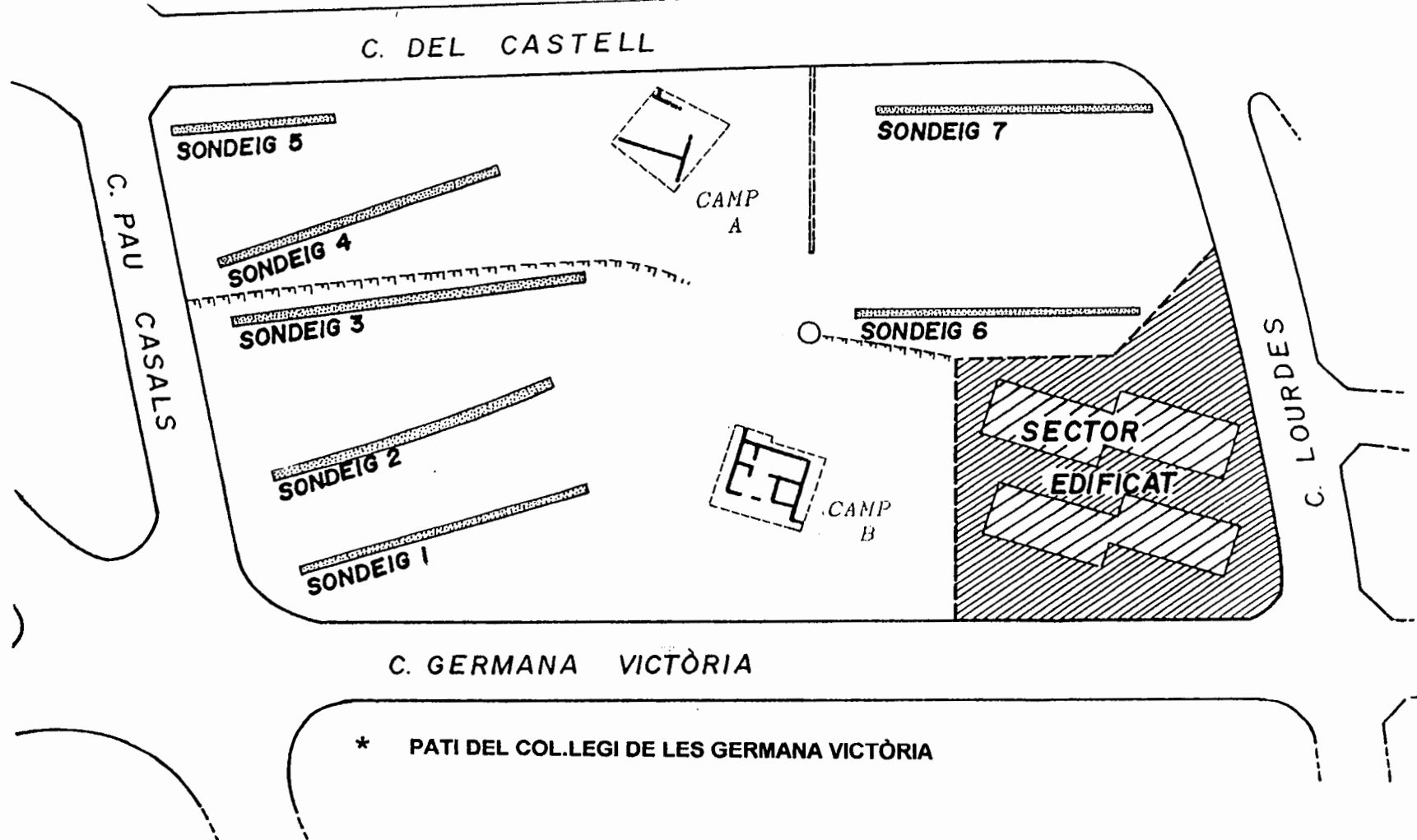
Inventari del Material arqueològic:

U.E.02:- 15 fragments de totxo modern

- 5 fragments de mosaic modern

- 8 fragments de material de construcció modern

U.E.03:- 3 fragments de ceràmica ibèrica de pasta taronja i de cuita oxidant

E. 1:1.000

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia:

Clop, X.; Cruells, W. (1992): Memòria de la prospecció d'urgència realitzada en el Camp de les Lloses (Tona) durant el mes de setembre de 1991. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Inèdita.

Duran, M.; Mestres, I.; Molas, M. D.; Pujades, J. (1993): Memòria de les excavacions arqueològiques al Camp de les Lloses (Tona, Osona) Maig-juliol 1993 (3 volums). Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Inèdita.

Duran, M.; Mestres, I.; Molas, M.D.; Pujades, J.; (1993): Prospeccions arqueològiques al Camp de les Lloses. Butlletí d'Informació Municipal de Tona, núm 5, p. 32-36

Duran, M.; Mestres, I.; Molas, M. D.; Pujades, J. (1994): El Camp de les Lloses, un establiment ausetà de la segona meitat del s. II a.C. Llibre de Tona Sant Jordi 1994, p. 43-50.

Molas, M.D.; (1982): Els ausetans i la ciutat d'Ausa. Publicacions del Patronat d'Estudis Ausonencs. Vic.

Solé Sabarís, L.; (Dir) (1968): Geografia de Catalunya. Geografia Comarcal-2, Ed. Aedos. Barcelona